

LIST JAKUBŮV

1. Obsah

Tento list patří ke spisům Nového zákona, kolem něhož vzniklo mnoho sporů. Jeho obsah zdůrazňující jednání křesťanů, zdánlivě stojí v protikladu k dopisům apoštola Pavla, ve kterých je vyzdvížena nutnost víry (Epištoly Galatským a Římanům). Vrací se Jakubův list k židovské zákonické zbožnosti, nebo je jen obranou proti špatnému pochopení Pavlovy teologie? To je třeba vysvětlit zvláště proto, že Luther právě na základě této problematiky kladl list Jakubův společně s listem Judovým až na konec novozákonních dopisů.

2. Osnova, významné verše, klíčové výroky

V dopise nelze rozpoznat žádnou souvislou osnovu. Projednávaná témata stojí vedle sebe nespojena. Proto jsou vylíčena v následujícím schématu takto.

Kapitola	Téma	Významné verše
1,1	záhlaví	
1,2-18	zkoušky a pokušení	1,2n
1,19-27	slyšení a činění	1,19.22.27
2,1-13	bohatí a chudí	
2,14-26	víra a skutky	2,17
3,1-12	odpovědnost v řeči	
3,13-18	falešná a pravá moudrost	
4,1-12	žádostivost a požitkářství	4,7n
4,13-17	plánování	4,15.17
5,1-6	Boží soud nad nespravedlivými boháči	
5,7-12	trpělivé očekávání opětného příchodu Ježíše	
5,13-18	modlitba za nemocné	5,16b
5,19-20	záchrana pobloudilého bratra	

Klíčové výroky

<i>Nebudte jen posluchači - to byste klamali sami sebe.</i>	Jk 1,27
<i>Pravá a čistá zbožnost před Bohem a Otcem znamená pamatovat na vdovy a sirotky v jejich soužení a chránit se před poskvrnou světa.</i>	Jk 1,27
<i>Tak i víra, není-li spojena se skutky, je sama o sobě mrtvá.</i>	Jk 2,17
<i>Kdo ví, co je činit dobré a nečiní, hříchi má.</i>	Jk 4,17
<i>Velkou moc má vroucí modlitba spravedlivého.</i>	Jk 5,16b

3. Literární svéráz

V tomto listu je nápadné, že má záhlaví, ale nemá závěr. Uvedení adresáta "*dvanácti pokolením v diaspoře*" je mnohoznačné. Mohlo se jednat o dopis Židům, ale chybí zde jakýkoliv pokus přiblížit jim evangelium o Ježíši Kristu. Mohlo se jednat o křesťany ze Židů v diaspoře. Proto svědčí skutečnost, že Jakub byl hlavou křesťanstva ze Židů⁽¹⁾. Také se mohlo jednat o křesťany z pohanů, kteří by pak byli podle Ga 6,16 osloveni jako pravý Izrael⁽²⁾. To však v listu Jakuba, bratra Páně, je nepravděpodobné.

Přestože celý list je velmi blízký životu, nerozpoznáme v něm žádnou konkrétní sborovou situaci. Z těchto důvodů se musíme ptát, zda se jedná o dopis.

Pravděpodobně je vhodnější mluvit o epištole, tedy o literárním pojednání ve formě dopisu. V tomto případě jde o napomínající naučný list. Takové spisy známe z židovstva⁽³⁾ i helenismu⁽⁴⁾.

Dokonce se objevila domněnka, že se jedná o povrchně pokřesťanštělý naučný židovský list. Četné paralely k životu a především ke zvěstování Ježíše (1,6 srv. Mk 11,23; 1,5.17 srv. Mt 7,7nn; 1,22 srv. Mt 7,24n; 4,12 srv. Mt 7,1) ukazují, že tato domněnka není správná.

V tomto listu je zvláště cenné zaujetí stanoviska k špatnému pochopení teologie apoštola Pavla (2,14-26). Tento úsek bez předchozího zvěstování evangelia Pavlem ve smyslu Ř 4 není srozumitelný.

Proto docházím k závěru, že Jakubův list je epištolou obsahující křesťanský napomínající naučný spis.

4. Teologické důrazy

Jakubův list vyvolal v průběhu dějin svého výkladu protichůdné názory. Martin Luther píše: "*Epištola sv. Jakuba je opravdu slaměná, protože nemá v sobě žádný evangelijní ráz*"⁽⁵⁾. Uvádí následující důvody: V protikladu k Pavlovi Jakub učí ospravedlnění ze skutků a dokládá to výkladem 1. Mojžíšovy 15. V celém listu není zmínky o smrti a vzkříšení Ježíše Krista. Věci řadí neuspořádaně. Staví se na odpor proti těm, kteří se spoléhají na víru bez skutků, ale není schopen se vyrovnat s podstatou věci. Proto Luther dochá-

zí k závěru, že Jakubův list není apoštolským listem, protože "*Christum nicht treibt*" (neprosazuje Krista).

Úplně jinak se vyjadřuje katolický novozákoník F. Mussner: "*Pro Jakuba neexistuje tisíc jestliže a ale, nýbrž jen jasná a jednoznačná výzva k pomoci, k odpuštění, k trpělivosti a k eschatologickému zaměření celého života. To odpovídá Ježíšovu učení, jak jej známe především z Kázání na hoře. Slyšet Jakuba znamená slyšet Ježíše! Oběma jde o to, aby slovo se stalo skutkem! Tak Jakubův list patří k těm novozákonním spisům, které Krista zvláště prosazují a o něm učí*"⁽⁶⁾. Své pojetí zdůvodňuje zřetelnými paralelami mezi Jakubovým dopisem a Matoušovým evangeliem. Podle jeho názoru zde narážíme na nejstarší vrstvu Ježíšova zvěstování, jak je obsažena především v Kázání na hoře. Ježíšovo učení je také plně mravního vyučování. Kdo si přivlastní stejně jako Jakub Ježíšovy mravní požadavky, ten prosazuje Krista.

Které z těchto rozdílných pojetí můžeme přijmout? Které hodnocení je správné a které je jednostranné? Martin Luther hodnotí Jakubův list měřítkem ospravedlnění z víry. To je pochopitelné, protože se stavěl proti spravedlnosti ze skutků, hlášané v římskokatolické církvi tehdejší doby. Proto byla jeho pozornost soustředěna na Pavla a synoptická evangelia se stala méně důležitými. Kdo odloží stranou Ježíšovo poselství a potom interpretuje Pavla, vytváří základ pro neporozumění Pavlovými spisy. Přitom A. Schlatter správně rozpoznal, že Pavlovo učení o ospravedlnění směřuje k posvěcenému životu⁽⁷⁾. Přesto nemůžeme dojít k jednoduchému závěru, že Pavel a Jakub se vzájemně doplňují. To by oslabilo protiklad vyjádřený především rozdílným výkladem Gn 15 v Ř 4 a Jk 2,14n. Pavel a Jakub bojují na různých frontách. Pavel se brání proti židovskému očekávání spásy dodržováním zákona, které Jakub nikdy nekázal. Jakub se brání proti špatnému pochopení Pavlova evangelia, které se spokojí s vírou a opomíjí jednání z lásky, což Pavel nikdy nezastával.

Podle zprávy Skutků a listu Galatským Pavel a Jakub jednali o svých rozdílných pojetích a cílech a dosáhli shody. Přes rozdílné teologické důrazy se vzájemně respektovali. Kristova církev potřebuje oba hlasy patřící do kánonu Nového zákona, aby se jednostranným chápáním víry nedostala na scestí. Proto má list Jakubův v Novém zákoně nepostradatelné místo.

5. Integrita

Jedná se o souvislý spis. Ze všech jeho částí lze rozpoznat stejného autora.

6. Autor

V dosud uvedeném pojednání se předpokládá, že autorem tohoto dopisu je Jakub, bratr Páně. To je nutné zdůvodnit.

V záhlaví se Jakub představuje jako služebník Boží a Pána Ježíše Krista. O koho se jedná?

V Novém zákoně se tak jmenuje pět mužů:

Jakub, syn Zebedeův a bratr Janův, Mk 1,19

Jakub, syn Alfeův, Mk 3,18

Jakub, bratr Ježíšův, syn Josefa a Marie, Mk 6,3

Jakub mladší, Mk 15,40

Jakub, otec apoštola Judy, L 6,16

Z nich připadá v úvahu jako autor listu jen Jakub, bratr Páně. Vždyť apoštol Jakub, syn Zebedeův, zemřel již roku 44 jako mučedník. Do té doby sbory ještě neprošly takovým vývojem, aby tento spis potřebovaly. Ostatní muži jsou příliš nevýznamní, než abychom je mohli považovat za autory tohoto díla, u kterého se předpokládá známá autorita. Proto novozákoníci nepopírají, že tento spis obsahuje nárok na autorství Jakuba, bratra Ježíšova. Je ovšem sporné, zda je to pravý spis nebo pseudoepigraf.

Jaké důvody se uvádějí proti tomuto autorovi?

Toto dílo je psáno jazykem vzdělaného helenisty. Ježíšův bratr Jakub byl však Palestinec. Proto není pravděpodobné, že by se mohl takto vyjadřovat. Kromě toho, Ježíšův bratr Jakub se vyznačoval věrností zákonu. Dodržoval kulticko-rituální předpisy zákona a vyžadoval to také u ostatních křesťanů a Židů (srv. Sk 21,18-26). Nic z toho však v tomto spisu nenacházíme, místo toho autor mluví o "*zákonu svobody*" (1,25), což je v ústech Jakuba nepředstavitelné. Kdyby autorem byl Ježíšův bratr, proč by se o tom ani slovem nezmínil? Polemika proti špatně pochopené Pavlově teologii předpokládá určitý časový odstup od jeho působení. Bratr Páně Jakub však zemřel už r. 62 mučednickou smrtí. Jen pozvolně a proti mnohému odporu byla tato epištola uznána za dílo bratra Páně, a tím za apoštolskou.

Jaká je závažnost těchto argumentů?

Jazykové schopnosti bratra Páně nemůžeme vůbec posoudit⁽⁶⁾. Kde v Novém zákoně nalézáme, že Jakub kladl důraz na dodržování kulticko-rituálních předpisů? Zdánlivý doklad ze Sk 21 ukazuje pouze ohled na tehdejší židovské reakce, které provázely Pavlovo působení. Mlčení epištoly o zvláštním vztahu jejího autora k Ježíši neobstojí jako argument proti autorství bratra Páně, protože závěr z mlčení (*argumentum e silentio*) je vždy nejistý. Musíme brát vážně hodnocení místa 2,14n, protože polemika zde uvedená vyžaduje důkladný rozbor. Mnohé svědčí pro to, že Jakub předpokládá Pavlův výklad Gn 15, uvedený v Ř 4. Je také třeba brát vážně historii kánonu a dlouhotrvající odpor proti Jakubovu listu. Nemohlo tomu být tak, že Jakubův postoj proti špatně pochopené Pavlově teologii byl pochopen jako antipaulinismus, a tím se spis stal podezřelým?

Po prozkoumání všech argumentů docházím k závěru, že autorem spisu je Jakub, bratr Páně, i když jasný důkaz na základě předložených materiálů není možný.

7. Adresáti

Pokud bereme údaj záhlaví doslovně, pak je dopis určen křesťanům ze Židů v diaspoře. Měli být varováni před špatným pochopením Pavlova zvěstování evangelia Jakubem, který byl jako bratr Páně pro ně směrodatný.

Mnozí považují za nepravděpodobné, že by křesťané ze Židů byli zneklidněni Pavlovým zvěstováním. Vždyť pro ně byl autoritou Jakub a k Pavlovi se stavěli kriticky. Potom přichází v úvahu jiné řešení, které předpokládá, že tento vyučující list byl poslán všem křesťanům v římské říši. Údaj v záhlaví pak musíme chápat v přeneseném smyslu: *"dvadct pokolení v diaspoře"* znamená celou církev Ježíše Krista na všech místech.

8. Místo a doba sepsání

Pro konkrétní určení místa sepsání nemáme žádné záchytné body. Vyladači Jakubova listu uvádějí tři vzájemně odlišné časové údaje: konec 40-tých let před tzv. apoštolským koncilem, období kolem roku 60 a konec 1. století.

J. A. T. Robinson⁽⁹⁾ zastupuje rané datování, tj. konec čtyřicátých let. Podle jeho názoru je Jakubův list nejstarší knihou Nového zákona. Bratr Páně Jakub pouze slyšel o tom, že Pavel zvěstuje evangelium, ale ještě s ním nemluvil. Na podkladě pověstí napsal varovný dopis křesťanům ze Židů v římské říši, aby tím posílil Ježíšovo poselství. Na tzv. apoštolském concilu si Pavel a Jakub vysvětlili své postoje a dosáhli potřebného sjednocení. To však nemohlo zabránit tomu, aby Jakubův dopis nebyl použit proti Pavlovi. Tím byl Pavel donucen postavit se proti takovému zneužití v dopisech Galatským a Římanům. Odvolává se přitom na výklad Gn 15 a akcentuje ho ve svém pojetí (Ř 4). Jako hlavní argument Robinson uvádí, že misie mezi pohany nebyla zpočátku pocitována jako problém, dokud *"někteří z Jakubova okolí"* (Ga 2,12) nevystoupili s požadavkem obřizky, a tím vyvolali jednání tzv. apoštolského concilu⁽¹⁰⁾.

Tato zdánlivě jasná historická představa však málo souhlasí s existujícími texty. Podle Ga 2 vystupují *"někteří z Jakubova okolí"* po tzv. apoštolském concilu, což znamená, že ke konfliktům v galatských sborech došlo teprve později. Proto je rané datování těžko udržitelné.

Jinak je to s pozicí, kterou zastává F. Mussner⁽¹¹⁾. Trvá na autorství Jakuba, bratra Páně, a datuje vznik epištoly asi do roku 60. Dopisy Korintským ukazují, že Pavel byl nepochopen relativně brzo. Jakub proto nepotřeboval Pavlovy dopisy, aby reagoval na nedorozumění. Proto je nutné datovat

vznik spisu před r. 70, neboť potom křesťanstvo z židovstva už nemělo žádný závažný vliv. Kdo považuje za adresáty dopisu křesťany ze Židů v diaspoře, musí datovat vznik epištoly asi do roku 60.

W. G. Kümmel¹²⁾ rozuměl údají o adresátech jako obraznému vyjádření pro křesťany z pohanů. Kromě toho zpochybňuje autorství Jakuba, bratra Páně, z dříve uvedených důvodů. Proto považuje epištolu za pseudoepigrafi spís z konce 1. století.

Ze třech předložených návrhů datování se jeví návrh F. Mussnera jako nejlépe zdůvodněný, a proto nejpravděpodobnější.

¹ So D.A.Carson/D.J.Moo/L.Morris, Introduction, S. 414f; D.Guthrie, Introduction, S.759-761; F.Mußner, Der Jakobusbrief, S. 11f

² So W.G.Kümmel, Einl., S.359; A.Wikenhauser/J.Schmid, Einl., S.573

³ Literatura moudrosti, Tobiaš, Závěti 12 Patriarchů

⁴ Kynicko-stoická Diatribe

⁵ M.Luther, Vorrede zu den Schriften des NT, Septemberbibel, 1522

⁶ F.Mußner, der Jakobusbrief, S.52f

⁷ A.Schlatter, zur Auslegung Röm 1,17 v: Gottes Gerechtigkeit, S.37-39

⁸ F.Mußner, der Jakobusbrief, S.8

⁹ J.A.T Robinson, Wann entstand das NT?, S.144-148

¹⁰ Pro rané datování srv.. D.A.Carson/D.J.Moo/L.Morris, Introduction, S. 414 (bez výhrad), Introduction, S. 761-764 (s výhradami)

¹¹ F.Mußner, der Jakobusbrief, S.19-21

¹² W.G.Kümmel, Einleitung, S.365

1. LIST PETRŮV

1. Obsah

V Novém Zákoně se nám zachovaly dva dopisy apoštola Petra. První list se vyznačuje jasně členěnou strukturou a propracovanou tematikou. Pojednává o církvi Ježíše Krista jako o novém Božím lidu a o tom, jak se osvědčila v cizím, často nepřátelském světě.

2. Osnova, významné verše, klíčové výroky

Kapitola	Osnova	Významné verše
1,1-2	záhlaví	
1,3-2,10	nový Boží lid	
1,3-12	základ: živá naděje	1,3
1,13-25	způsob soužití: láska z čistého srdce	1,18n
2,1-10	úkoly: živé kameny	2,9
2,11-4,11	nový Boží lid ve světě	
2,11-17	respekt ke státu	2,17
2,18-25	křesťanští otroci a jejich páni	
3,1-7	ženy a muži	
3,8-13	láska k nepřátelům	
3,14-17	počet z víry	3,15
3,18-22	všezahrnující panství Kristovo	
4,1-11	jednoznačný způsob života	4,10
4,12-5,9	Boží lid v nesnázích	
4,12-19	obstát v pronásledování	
5,1-9	úkol starších	5,5b.7
5,10-14	závěr: přání požehnání a pozdravy	

Klíčové výroky

<i>Vy však jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid náležející Bohu, abyste hlásali mocné skutky toho, kdo vás povolal ze tmy do svého podivuhodného světa.</i>	1 Pt 2,9
<i>Buďte vždy připraveni dát odpověď každému, kdo by vás vyslyšel o naději, kterou máte.</i>	1 Pt 3,15
<i>Každý ať slouží druhým tím darem milosti, který přijal, tak budete dobrými správcí milosti Boží v její rozmanitosti.</i>	1 Pt 4,10
<i>Všechnu svou starost vložte na něj, neboť mu na vás záleží.</i>	1 Pt 5,7

3. Literární svéráz

Tento list stejně jako již uvedené Pavlovy listy je apoštolským poselstvím v dobré řečtině. Slovní zásobou i stylem v mnohém připomíná Pavlovy dopisy.

4. Historické souvislosti

Podle 5,13 je dopis odeslán z Říma, protože Babylon byl krycím jménem pro Řím. V dubnu roku 65 dal Nero zapálit své hlavní město. Zodpovědnost za požár pak svedl na křesťany, protože jejich vliv na dvoře mu byl nepřijemný. J. A. T. Robinson vidí ve 4,12 narážku na tuto událost, stejně jako v 5,8 narážku na Nerona. Má za to, že Petr počítal s rozšířením pronásledování až do Malé Asie, a proto koncipoval toto napomenutí tamním sborům. Tento list pak předával Silvánus (5,12). V dopise lze rozpoznat potlačované napětí, které ukazuje spíše na situaci za pomstychtivého Nerona než na otevřené pronásledování. K pronásledování křesťanů v Římě pak skutečně došlo v letech 67-68⁽¹⁾.

5. Teologické důrazy

Jak ukazuje přehled obsahu, jedná se o život křesťanů v prostředí jim cizím. Apoštol chtěl dosáhnout toho, aby se sbory osvědčily jako Boží lid. To se musí projevit nejen v jejich vzájemných vztazích, ale i v chování na veřejnosti. Nenáleží už sami sobě, ale Pánu, který za ně položil svůj život. To je zavazuje k laskavému vzájemnému jednání a k službě svěřenými dary.

Ale i okolní svět má rozpoznat, komu náleží. Mají mít respekt ke státu, který apoštol na rozdíl od Pavla nazývá lidským zřízením. To platí i pro křesťanské otroky, kteří mají podivné pány. Kdo se dotazuje na víru v Ježíše Krista, má dostat srozumitelnou odpověď.

To platí i tehdy, když se okolí chová ke křesťanům nepřátelsky. Tak jako jejich Pán miloval své nepřátele, tak i oni jsou povinni nepřátele milovat.

Apoštol pomáhá sborům pochopit, že pronásledování není něco zvláštního. Kvůli Kristu tomu nemůže být jinak. Proto se mají sbory připravovat na pronásledování. Pro mnohé už nastal čas utrpení. Apoštol je potěšuje a povzbuzuje je k vytrvalosti.

Křesťanství zabydlenému ve světě a vyhýbajícímu se odporu platí drsný tón tohoto dopisu. Apoštol odmítá představu, že když křesťané budou jen správně věřit, naplní svět evangeliem. To není církvi Ježíše Krista zaslíbeno. Je menšinou a menšinou zůstane. To patří k její identitě. Otázkou je, zda si ji přivlastní a bude ochotna nést následky. Z tohoto pohledu je 1. list Petrův výzvou církvi Ježíše Krista i dnes. Může jí pomáhat uchránit identitu Božského lidu uprostřed cizího světa.

6. Integrita

Dopis je souvislé dílo bez zřetelných přerývů.

7. Autor

Vlastní zpráva dopisu je jasná: Petr, apoštol Ježíše Krista. Přesto se mínění o autorovi velice rozcházejí.

W. G. Kümmel píše: *„Ačkoliv je 1 Pt bezpochyby pseudonymním spisem, přece je pseudonymita prováděna jen v rámci dopisu a i tam nanejvýš opatrně“*⁽²⁾. Považuje tento dopis za dílo neznámého křesťana na konci 1. století (90-95), který chtěl záhlavím apoštola uctít a přisvojit si jeho autoritu.

Proč odmítá Kümmel apoštola Petra jako autora? Apoštolové Petr a Jan, někdejší rybáři na Genezaretském jezeře, jsou v Novém zákoně popsáni jako neučení lidé (Sk 4,13). Tento dopis je ale napsán jazykem vzdělaného člověka z helenistického prostředí. Představa, že Petr měl takové jazykové schopnosti, je obtížná. Kromě toho se tento dopis opírá v mnohých vyjádřeních o Pavla, což neodpovídá napětí mezi oběma apoštoly (srv. Ga 2,12n). Z dopisu nelze rozpoznat, že autor tři roky doprovázel Ježíše po Palestině. Také ohlašované pronásledování nastalo teprve za Domiciána na konci 1. století.

Jakkoliv se tyto důvody zdají jasné, jsou důrazně odmítány. J. A. T. Robinson píše: *„Nakonec mohu říct jenom to, že neobjevuji nic rozhodujícího, co by zrušilo platnost mnoha dalších úvah a náznaků, že dopis, ať už ho napsal kdokoli, byl napsán za Petrova života a ten za ním cele stál. Nevím tedy žádný důvod zrušit na základě autorství dříve stanovené datum odeslání z konce dubna r. 65“*⁽³⁾. Jak k tomuto výsledku Robinson došel? Vychází z výše uvedených souvislostí s pronásledováním za Nerona. Apoštol, sám postižený událostmi v Římě, chtěl ještě včas varovat křesťany v Malé Asii.

Jak rozhodnout mezi dvěma protichůdnými názory v otázce autorství? Vycházím z vlastního nároku dopisu, kde je jmenován jako autor apoštol Petr. Protože výroky Nového zákona přijímám zásadně s důvěrou, muse-

ly by být předneseny závažné argumenty, abych pochyboval o autorovi, který je v dopise uveden. V tomto případě nejsou argumenty přesvědčivé, spíše naopak. Autoři Nového zákona považovali pseudonymitu za klamání členů a silně ji kritizovali (srv. 2 Te 2,1.2). Argument o Petrově jazykové neschopnosti není udržitelný. *"Ačkoliv mohl mít Petr bezprostředně po Letnicích omezené vzdělání (Sk 4,13), přece je nepochopitelné, že by se mohl bez znalosti řečtiny podílet na vedení v Antiochii, nebo dokonce v Jeruzalémě, nemluvě o Římu"* (Robinson)⁴. O obecné závislosti na Pavlovi nelze mluvit. Styčné plochy jsou jen v určitých dílčích oblastech, ale nejsou to témata typická pro Pavla. Právě ve vztahu křesťanů ke státu Petr zdůrazňuje něco jiného než Pavel (srv. 2,13-17 a Ř 13,1-7). Ostatně proč by nemohl znát dopis Římanům a souhlasit s ním? Ke skutečnosti, že Petr nemluví o třech letech společného života s Ježíšem, správně poznamenává J. A. T. Robinson: *"Toto očekávání je velice subjektivní a je ironií, že 2. Petrův dopis je diskreditován, protože obsahuje právě takové výslovné odkazy."*⁵

Protože argumenty proti Petrovu autorství nejsou přesvědčivé, docházím k závěru, že tento dopis napsal apoštol Petr⁶. Snad ponechal svému spolupracovníkovi Silvánovi větší volnost při slovní úpravě (5,12), což mohlo vést k jisté podobnosti se spisy apoštola Pavla⁷.

8. Adresáti

Dopis je adresován *"vyvoleným, kteří přebývají jako cizinci"*. Tím jsou jistě míněni křesťané, kteří už v tomto světě nemají svůj domov (srv. 3,20). Všechny místní údaje ukazují na Malou Asii. Adresáty jsou tedy křesťanské sbory v Malé Asii. Dopis naznačuje, že se nemůže jednat o křesťany ze Židů (1,14.18; 2,9n; 4,3n). Jedná se tedy o křesťanské sbory z pohanů v Malé Asii, které apoštol považuje za členy pravého Božího lidu.

9. Místo a čas sepsání

Dopis byl napsán pravděpodobně kolem r. 65 v Římě, jak o tom mluví shora uvedené odkazy.

¹ J.A.T. Robinson, Wann entstand das NT, S. 161-171

² W.G.Kümmel, Einleitung, S. 374; vgl. NBrox, Der erste Petrusbrief, S. 43-47

³ J.A.T. Robinson, Wann entstand das NT?, S. 179

⁴ J.A.T. Robinson, Wann entstand das NT?, S.175

⁶ So auch D.A.Carson/D.J.Moo/L.Morris, Introduction, S. 421-424; D.Guthrie, Introduction, S. 773-790

⁷ K.H.Schelkle, Die Petrusbriefe. Der Judasbrief, S. 11-15

2. LIST PETRŮV

1. Obsah

O tento novozákonní list bylo vedeno nejvíce sporů, které se však netýkají obsahu. Projednávaná témata - vyvolení a povolání, proměnění Ježíše, prorocké slovo, obrana proti pravděpodobně gnostickým falešným učitelům, druhý příchod Ježíšův a konec světa - se velice dobře hodí k ostatnímu Novému zákonu. Předmětem sporu je otázka Petrova autorství, která zabere také největší část následujících statí.

2. Osnova, významné verše, klíčové výroky

Kapitola	Osnova	Významné verše
1,1-2	záhlaví	
1,3-5 1,16-21	utvrzení povolání a vyvolení proměnění a prorocké slovo	1,19.21
2,1-22	obrana proti gnostickým bludům	
3,1-13	opětovný příchod Ježíše a konec světa	3,13
3,14-18	závěr, závěrečné napomínání a pozdravy	

Klíčové výroky

Tím se nám potvrzuje prorocké slovo, a činíte dobře, že se ho držíte; je jako světíce svítící v temném místě, dokud se nerozbřesne den a jitřenka vám nevzejde v srdci. 2 Pt 1,19

Nikdy totiž nebylo vyřčeno proroctví z lidské vůle, nýbrž z popudu Ducha svatého mluvili lidé, poslaní od Boha. 2 Pt 1,21

3. Literární svéráz

Dopis je apoštolským poselstvím určeným všem křesťanům. Vyznačuje se jazykem ovlivněným světem helenismu. Podrobněji o tom bude pojednáno v souvislosti s otázkou autorství. Žádný jiný novozákonní spis není tak silně ovlivněn helenismem.

4. Historické souvislosti

Jak již bylo uvedeno, většina vykladačů popírá autorství apoštola Petra. Kromě poznatků z listu samého, o kterých ještě pojednáme, vycházejí především ze svědectví staré církve. Ve 2. století se o tomto dopise nikdo nezmiňuje a to ani apologeti, ani Eirenaios, Tertullián, Cyprián, Klemens Alexandrinský, ani kánon Muratoriho. Prvním jistým svědkem tohoto listu je Origenes⁽¹⁾. List byl uznán za kanonický teprve později, protože mu byla přiznána přece jen apoštolská autorita.

5. Teologické důrazy

Autor se krátce před svou smrtí (1,13-15) obrací na lidi jemu svěřené, aby je nabádal k životu, který odpovídá jejich povolání a vyvolení k víře v Ježíše Krista. Takový život se vyznačuje ctností, poznáním, umírněností, zbožností, bratrskou láskou a láskou ke všem lidem. Nevzniká sám od sebe, ale musí být udržován stálou bdělostí.

Kromě tématu posvěcení list pojednává o jistotě Božího zjevení v Ježíši Kristu. Autor ji dosvědčuje dvěma skutečnostmi: očitým svědectvím Ježíšova proměnění, při kterém sám slyšel Boží hlas, a prorockým slovem daným skrze Ducha svatého v Písmu svatém. Je to Boží slovo, předávané lidskými slovy (2 Pt 1,21).

Celá druhá kapitola je věnována sporu s falešnými učiteli, ovlivněnými pravděpodobně gnosí, kteří pohrdali nebeskými mocnostmi a vedli neukázný život. Kapitola je dokladem toho, že náboženské a mravní blouďení leží často v těsné blízkosti.

List končí naléhavým připomenutím opětného Ježíšova příchodu, který není zpochybněn ani stávajícím prodlením. Nastane náhle, způsobí konec světa v záru ohně a otevře Boží nové nebe a novou zemi. Průběh událostí poslední doby list nepopisuje. Zdá se, že všechny děje poslední doby jsou shrnuty do jednoho okamžiku.

6. Integrita

Podle obsahu, jazyka a stylu se jedná o celistvý dopis. Těžkosti působí druhá kapitola, která je velmi podobná Judově dopisu. Otázka, zda jde o literární závislost a kdo na kom je závislý, vyžaduje přesnější rozbor.

7. Autor

V tomto oddíle vycházím z vlastního prohlášení dopisu, uvádím i důvody proti a zkoumám jejich věrohodnost.

7.1. Vlastní prohlášení dopisu

W. G. Kümmel ve svém Úvodu k Novému zákonu píše: "*List obsahuje jasný a zřetelný nárok na to, že byl napsán apoštolem Petrem*"⁽²⁾. Ukazují to následující místa. V záhlaví je uveden jako odesílatel "*Šimon Petr, učedník a apoštol Ježíše Krista*." Podle 1,16-18 byl s Ježíšem na hoře proměnění a slyšel hlas z nebe. Podle 3,15 je na stejném stupni jako "*milý bratr Pavel*", k jehož dopisům si dovoluje poznámku, že "*některá místa jsou v nich těžko srozumitelná*" (3,16). Také již čtenářům napsal první dopis (3,1). Jedná se o první list Petrův? Když píše druhý list, předpokládá, že již nebude dlouho živ. Předává čtenářům svůj duchovní odkaz (1,13-15). Nezaújatý čtenář musí dojít k závěru, že tento dopis napsal apoštol Petr před svým umučením.

7.2. Argumenty proti apoštolově autorství

Ještě jednou citujme W. G. Kümmela: "*Tento dopis apoštol Petr nemohl napsat*"⁽³⁾. Uvádí následující důvody: Nelze přehlédnout, že mezi 2 Pt 2 a listem Judovým jsou četné styčné body. Na mnoha místech to vypadá tak, že 2 Pt je závislá na Judově listu. Co je v 2 Pt 2,11 jen naznačeno, je v Ju 9 rozvinuto. Podobně to platí o vztahu 2 Pt 2,17 k Ju 12n. Na druhé straně jsou mezi 2. listem Petrovým a Judovým také rozdíly. Zatímco Juda bez zábran cituje také z apokryfní literatury, 2. list Petrův je v tom zdrženlivější. Přesto nelze přehlédnout paralely. Podle Ju 17 se zdá, že tento dopis pochází z poapoštolské doby. Kdyby to byla pravda a oddíl v 2 Pt 2 by byl na něm závislý, pak by 2. list Petrův nemohl pocházet od Petra. Je zřejmé, že vztah mezi 2. listem Petrovým 2. kapitolou a Judou je třeba vyjasnit.

Další zvláštní potíže působí helenistické pojetí světa a jazyk listu. Druhý list Petrův je novozákonní spis, který se nejvíce přiblížil světu helenismu. Uvádím k tomu několik příkladů. V Ekumenickém překladu 1,3 čteme: "... který nás povolal vlastní slávou a mocnými činy". V původním textu je řeč o Boží slávě a ctnosti. To v helenismu není nic neobvyklého, ale v židovství ano. Tomu odpovídá, že ctnost má pro život víry rozhodující význam (1,5). Další klíčový helenistický pojem je poznání. V tomto dopise se vyskytuje na mnoha místech (1,2n.6.8; 2,20; 3,18). Naprosto neobvyklá je představa, že skrze Boží zaslíbení se křesťané "*stali účastnými božské přirozenosti*" (1,4). Svět takových představ a použitý jazyk by musel být pro člověka z Palestiny cizí. V 1. Petrově se s tím také nesetkáváme.

Těžko lze také vysvětlit skutečnost, že za apoštolova života bylo tolik posměchu kvůli prodlévání Ježíšova druhého příchodu, jak je to popsáno

v 3,3n. Přitom je zde výslovně uvedeno, že otcové již zesnuli. Nejsou-li to apoštolé, o jaké otce se jedná?

Zřejmě již byla také k dispozici sbírka Pavlových dopisů, takže autor se na ně mohl odvolávat a komentovat je (3,16). K tomuto tvořicímu se Novému zákonu se také hodí vyznání o Písmu svatému v 1,21. Odkaz na událost proměnění zesílil podezření na pseudonymitu, protože to je jeden ze způsobů, jak se pseudonymní spisy snaží dokázat svou pravost.

7.3. Důvody pro apoštolovo autorství

Jen málo novozákoníků považuje tento dopis za apoštolský. K nim patří J. A. T. Robinson. Předpokládá, že tento dopis poslal Petr židovsko-křesťanským sborům v Malé Asii v letech 61-62⁽⁴⁾. Podobnost s Judovým dopisem vysvětluje tak, že Juda byl Petrovým sekretářem.

Své pojetí zdůvodňuje takto:

Rozdíl mezi 1. a 2. dopisem Petrovým lze vysvětlit spoluprací sekretáře. Rozdíl mezi 2. Petrovým listem a mimokanonickými spisy je tak závažný, že 2. Petrův list nemůže být pseudonymním spísem. Existuje sice vztah k Judovu dopisu, který nelze přehlédnout, ale nemůžeme mluvit o literární závislosti. Falešné učení, proti kterému je veden zápas, se objevuje také v pastorálních dopisech a v listech Efezským a Koloským. Každopádně tato falešná učení mají k sobě blíže než k falešným učení, která otfášala církví ve 2. století.

Použitý slovník lze nalézt v helenistickém židovstvu. Odtud se zřejmě dostal do křesťanských sborů. V listu není žádná zmínka o Jakubově smrti a zničení Jeruzaléma. Také pronásledování církve, jemuž nebylo možné se na konci 1. století vyhnout, zde není zmíněno. Z těchto poznatků Robinson činí závěr, že tento dopis napsal Juda z Petrova pověření.

Údajné odkazy na pseudonymitu nelze dokázat. Oddíl o události proměnění má paralelu s Markem pouze v uvedení "*svaté hory*". V pseudo-epigrafii Petrově apokalypse je tomu docela jinak. Odkaz na dřívější dopis (3,1n) se nevztahuje na 1. list Petrův, ale na list Judův. Poznámka o již zemřelých otcích (3,3n) líčí aktuální stav: Jedna generace po vzkříšení Ježíše již zemřela. To, že autor připomíná Pavlovy dopisy, neznamená, že nepředpokládá existenci jejich sbírky (3,15nn). Jde spíše o stanovisko současníka.

7.4. Závěr

V otázce autorství tohoto listu můžeme těžko dojít k jistému závěru zvážením důvodů pro i proti⁽⁵⁾. Ostatně negativní závěr není tak jednoznačný, jak to líčí většina úvodů k Novému zákonu. V tomto Úvodu jsem se rozhodl považovat svědectví novozákonních spisů za důvěryhodné. To je třeba zachovat i v případě 2. listu Petrova. Rozumím mu jako duchovnímu od-

kazu apoštola, který nechal napsat křesťanem, jemuž důvěřoval. Na základě podobnosti s listem Judy mohl být sekretářem Juda.

8. Adresáti

Záhlaví vylučuje vymezený okruh čtenářů. Psaní je určeno všem křesťanům.

9. Místo a doba sepsání

I když tento spis je zpravidla považován za spis z 2. století, jsem pro to, aby byl přijímán jako duchovní odkaz apoštola Petra. V tom případě by musel být napsán kolem r. 65 v Římě.

¹ W.G.Kümmel, Einl., S.382

² W.G.Kümmel, Einl., S.379

³ W.G.Kümmel, Einl., S.379

⁴ J.A.T. Robinson, Wann entstand das NT?, S. 209

⁵ Tak také D.A.Carson/D.J.Moo/L.Morris, Introduction, S.433-438, kteří dávají přednost apoštolskému autorství, zatímco D.Guthrie, Introduction, S.820-849, se vyslovuje pro pseudonymitu.

1. LIST JANŮV

1. Obsah

Tento list se vyznačuje nápadnou strukturou, zvláštním obsahem a osobitou argumentací proti falešným učitelům. Jazyk, styl a teologie jsou podobné Janovu evangeliu. Z následujícího líčení to bude zřetelnější.

Výše zmíněná nápadná struktura je charakterizována tím, že všechna důležitá témata jsou probírána třikrát: společenství s Bohem, zřeknutí se hříchu, láska k Bohu, zachovávání přikázání, láska k bratrům, zřeknutí se světa, antikrist a vyznání Krista. V návaznosti na prolog jsou jednotlivé myšlenky probírány třikrát.

2. Osnova, významné verše, klíčové výroky

Kapitola	Osnova	Významné verše
1,1-4	prolog očití svědkové jako prostředníci Božího zjevení v Ježíši Kristu	
1,5-2,27	první okruh myšlenek	
1,5-7	společenství s Bohem	
1,8-22	zřeknutí se hříchu	1,8n; 2,1n
2,3-6	láska k Bohu a zachovávání přikázání	
2,7-11	láska k bratru	
2,12-17	zřeknutí se světa	2,17
2,18-27	antikrist a vyznání Krista	2,22
2,28-4,6	druhý okruh myšlenek	
2,28-3,2	společenství s Bohem	3,1n
3,3-10	zřeknutí se hříchu	3,8
3,11-18	láska k bratru	

Kapitola	Osnova	Významné verše
3,19-24	společenství s Bohem a zachovávání přikázání	3,19n
4,1-3	antikrist a vyznání Krista	4,2n
4,4-6	zřeknutí se světa	
4,7-5,12	třetí okruh myšlenek	
4,7-10	Boží láska k nám skrze Ježíše Krista	4,10
4,11-21	Boží láska a láska k bratru	4,16-19.21
5,1-5	láska k Bohu a zachovávání jeho přikázání	5,4
5,6-12	Boží svědectví o Synu	
5,13-15	společenství s Bohem a modlitba	
5,16-18	zřeknutí se hříchu	
5,19-21	zřeknutí se světa	

Z přehledu je zřetelné, že probíraná témata nejsou v těchto třech okruzích přesně opakována. Spíše se zdá, že opakování je používáno k prohloubení určitého pohledu. To zahrnuje variaci témat.

Klíčové výroky

<i>Říkáme-li, že jsme bez hříchu, klameme sami sebe a pravda v nás není. Jestliže doznáváme své hříchy, on je tak věrný a spravedlivý, že nám naše hříchy odpouští a očisťuje nás od každé nepravosti.</i>	1 J 1,8n
<i>Avšak zhrěší-li kdo, máme u Otce přímluvce, Ježíše Krista spravedlivého. On je smírnou obětí za naše hříchy a nejenom za naše, ale za hříchy celého světa.</i>	1 J 2,1b.2
<i>Hledte, jak velikou lásku nám Otec daroval: byli jsme nazváni dětmi Božími, a jsme jimi.</i>	1 J 3,1a
<i>Proto se zjevil Syn Boží, aby zmařil činy ďáblovy.</i>	1 J 3,8
<i>Podle toho poznáte Ducha Božího: Každé vnuknutí, které vede k vyznání, že Ježíš Kristus přišel v těle, je z Boha, každé vnuknutí, které nevede k vyznání Ježíše, z Boha není. Naopak, je to duch antikristův.</i>	1 J 4,2.3a

3. Literární svéráz

Při čtení 1. listu Janova narazíme na následující skutečnosti:

List nemá záhlaví. Není uveden ani adresát, ani odesílatel. Chybí také obvyklý pozdrav. Místo toho začíná autor teologicky obsažným prologem, připomínajícím v jazyku i formě prolog Janova evangelia. Také na konci

nejdou obvyklá sdělení, pozdravy a přání požehnání, jak je to obvyklé v jiných novozákonních dopisech.

Přestože autor ve svém listu zaujímá stanovisko k situaci čtenářů, konkrétní situaci sboru, například Korintského nebo Koloského, nelze rozpoznat. Jsou popisována spíše všeobecná ohrožení křesťanských sborů. To vede k závěru, že tento list není dopisem v obvyklém slova smyslu. Čím tedy je?

V úvodu k novozákonním dopisům je popsána epištola jako literární umělecké forma, ve které jsou předkládána určitá pojednání. V návaznosti na to bychom mohli uvažovat, není-li 1. list Janův traktátem, manifestem určeným všem křesťanům, teologickým pojednáním ve formě dopisu.

Proti tomu však mluví autorovo oslovení čtenářů. Oslovuje je jako děti (2,1.12.14), milí, milovaní (2; 3,2.21) a pastýřsky je napomíná (2,18nn). To svědčí spíše o tom, že se jedná o kázání, která nemohla být předána adresátům ústně, a proto byla zpracována písemně. Tak vznikl z proslovu dopis (1,4; 2,1.13n.26; 5,13). Můžeme tedy považovat 1. list Janův za písemně předávané napomenutí.

4. Historické souvislosti

Na různých místech dopisu jsou důrazná varování před lidmi svádějícími sbor (2,26; 3; 4,1.4.6). Jsou nazváni antikristy, kteří se odtrhli od církve, ke které ve skutečnosti nikdy nepatřili (2,18n). Celým dopisem se táhne jako červená nit spor s těmito svůdci. Prohlašují, že nejsou hříšní (1,8.10), ale jejich život svědčí o opaku. Chlubí se poznáním Boha, žijí však podle vlastního zdání (2,4). Chlubí se svým obecenstvím s Bohem, ale nestarají se o Boží pokyny pro svůj život (1,6). Mluví o lásce k Bohu, ale zároveň nenávidí své bratry (4,20). Hodně mluví o Duchu (4,1), ale jsou zde oprávněné pochybnosti, jedná-li se přitom o Ducha svatého, protože jejich vyznávání Krista je pochybné (4,1-3). Odmítají skutečné lidství Božího Syna. Proto autor vidí, že podlehli antikristovskému učení (2,22n; 4,15; 5,5.10n).

Falešným učením o Kristu došli k falešné zbožnosti. Jednotlivé příznaky ukazují směrem k raně gnostickému hnutí, které se již zmocnilo učení o Kristu.

5. Teologické důrazy

Tento dopis stejně jako evangelium zaujímá postoj proti gnostickým svodům. Skutečný křesťan se pozná podle toho, že vyznává Syna Božího, který se stal člověkem. Popření vtělení Syna Božího je rozpoznávacím znamením antikrista (4,15; 5,1.5). Jen proto, že Boží Syn se stal člověkem, stal se skrze svou smrt naším Spasitelem, a tím osvoboditelem od všech vin (1,7; 2,1n; 3,16). Kdo zakusil Boží lásku skrze Ježíše Krista a našel víru v Božího Syna, bude z lásky k Bohu zachovávat jeho přikázání a milovat spolukřesťany (2,9-11; 3,7.10.17; 4,20).

Tento dopis je dodnes aktuální výzvou vedoucí církev k jednoznačnému vyznávání Ježíše Krista, Syna Božího, který se stal člověkem. To platí zvláště v době, ve které probíhá dialog mezi náboženstvími. V něm je právě tomuto vyznání vyčítána netolerance.

Dopis pomáhá církvi Ježíše Krista neidealizovat si křesťany. Každé selhání je před Bohem hříchem, který potřebuje odpuštění. Proto je nutné selhání jako hřích vyznat. Realistický pohled víry osvobozuje od všech zbožných křečí a každého pokrytectví.

Jako mnohé další novozákonní dopisy zdůrazňuje také tento list neoddělitelnost víry a lásky. Víra v Ježíše Krista získává na přesvědčivosti tam, kde je život určován láskou.

6. Integrita

Tento list je souvislé pojednání o popsanych tématech. Neobsahuje žádné zlomy.

7. Autor

Autor neudává v dopise své jméno. List také neobsahuje žádné narážky na autora. Ani ze staré církve nemáme podle Eirenaia a kánonu Muratoriho žádné samostatné zprávy o autorovi⁽¹⁾. Mnozí badatelé přijímají, že evangelium a 1. list Janův mají stejného autora. Svědčí pro to následující důvody:

Již dříve jsme se zmínili, že list začíná stejně jako evangelium prologem. Souhlasí také slovník, styl a způsob myšlení. Také poselství odpovídá evangeliu, což platí především pro antignostický postoj. Proto musí o autorovi platit totéž, co je uvedeno v evangeliu: jedná se o Jana Zebedeova, což dosvědčuje zdůrazňování očitého svědectví. Jeho dílo bylo vydáno některým z jeho žáků⁽²⁾.

Proti tomuto pojetí se od 19. století objevuje názor, že jsou zde přece jen závažné teologické rozdíly, které ukazují na jiného autora. Zatímco v evangeliu je zastoupena prezentní eschatologie (tzn. konečná spása je prožívána v přítomnosti)⁽³⁾, dopis je určován futurickou eschatologií (tzn. konečné vysvobození je očekáváno v budoucnosti) (2,28; 3,2; 4,17). Již dříve bylo poukázáno na to, že i v evangeliu lze najít futurickou eschatologii (srv. J 5, 29; 12,48; 14,3)⁽⁴⁾. Kromě toho se v evangeliu nemluví o Kristově smrti, ale v tomto dopise ano (1,7.9; 2,2; 4,10). Tato představa o evangeliu byla již opravena (srv. J 1,29; 3,14n; 6,51b; 12,24)⁽⁵⁾.

Na základě těchto pozorování a po důkladném prodiskutování antitezí dochází Kümmel k závěru: *"Jestliže nemáme dostatečný důvod považovat za autora 1. listu Janova někoho jiného než autora Janova evangelia, potom pro autora 1. listu Janova platí jen to, co víme o autorovi Janova evangelia"*⁽⁶⁾. Navzdory přítomné diskuzi o janovské škole, ze které údajně pocházejí dopisy i evangelium⁽⁷⁾, apoštolské autorství zastávají D. A. Carson, D. J. Moo, L. Morris a D. Guthrie⁽⁸⁾.

8. Adresáti

Adresáty můžeme hledat mezi sbory, které se musely vyrovnávat s gnostickým falešným učením. Jeho vlivem mezitím došlo k rozdělení (2,19), kterého však autor nelituje, ale považuje je za nutné. Přesto se zdá, že těmto sborům hrozí stále nebezpečí, a proto jsou naléhavě varovány před falešným učením a jeho následky. Otázka, zda máme tyto sbory hledat v okruhu sborů ze Židů, nebo z pohanů, musí zůstat otevřená. Každopádně znají důvěrně řečtinu.

9. Místo a doba sepsání

Na základě přístupných informací údaj o místě sepsání není možné zjistit. Protože podle W. G. Kümmela bylo evangelium napsáno ke konci 1. století, 1. list Janův mohl být napsán v letech 90-110⁽⁹⁾. Každopádně je jisté, že dopis byl napsán později než evangelium.

Kdo přijímá jako Robinson dřívější datování sepsání evangelia, musí i datum sepsání 1. Janova listu posunout do dřívější doby. Podle Robinsona se jedná o 60-tá léta po Kristu⁽¹⁰⁾.

Kdo stejně jako tento Úvod ponechává otázku doby sepsání evangelia otevřenou⁽¹¹⁾, musí tak učinit i u dopisu. Dosavadní pohled mluví v mnohém pro sepsání listu na konci 1. století, ale není vyloučeno ani sepsání v 60-tých letech.

¹ W.G.Kümmel, Einl., S. 392, Pozn.40

² Srv. S.67ff

³ Srv. S.64f

⁴ Srv. S.64f

⁵ Srv. S.63f

⁶ W.G.Kümmel, Einl., S.392

⁷ G.Strecker, Die Johannesbriefe, S.19-28

⁸ D.A.Carson/D.J.Moo/L.Morris, Introduction, S.460-450; D.Guthrie, Introduction, S. 864-869

⁹ W.G.Kümmel, Einl., S.393

¹⁰ J.A.T. Robinson, Wann entstand das NT?, S.296-300

¹¹ Srv. S.70f

2. LIST JANŮV

Tento dopis společně s 3. listem Janovým se řadí jazykem, stylem a obsahem k ostatním janovským spisům (Janovo evangelium a 1. list Janův). Krátce představíme jeho obsah, literární formu, poselství i autora.

1. Obsah

V tomto dopise jde o dvě témata: pisatel zdůrazňuje život v lásce, jež se projevuje zachováváním přikázání. Zároveň důrazně varuje před těmi, kteří svádějí lidi falešným učením o Kristu.

2. Osnova

Krátký dopis má přehlednou osnovu:

1-3	záhlaví
4-6	napomenutí k životu v pravdě a lásce
7-11	varování před antikristovskými svůdci
12-13	závěr: přání a pozdravy

3. Literární forma

Obsah ukazuje, že se jedná o skutečný dopis. V záhlaví se představuje autor jako *"starší"* píšící dopis *"Bohem vyvolené paní a jejím dětem"*. Mohlo se jednat o významnou ženu staré církve a její děti. Přesto je toto oslovení překvapující. Pravděpodobně je takto osloven sbor a jeho členové, stejně jako v závěru *"sestra"* je zřejmě obrazné označení sboru, ve kterém *"starší"* žije a působí. Politické užití jazyka je přeneseno do sborové oblasti⁽¹⁾.

Po vstupním pozdravu *"starší"* předkládá své naléhavé prosby. Chtěl by přitom sdělit ještě mnohé další, ale učiní tak až ústně při naplánované návštěvě (12).

Podle W. G. Kümmela platí o tomto a 3. listu Janovu: "*Žádný jiný novozákonní dopis včetně listu Filemonovi nemá tak výraznou formu helenistického soukromého dopisu jako 2. a 3. list Janův. Oba jsou skutečnými dopisy.*"⁽²⁾

4. Teologické důrazy

Poselství tohoto listu silně připomíná 1. list Janův. Křesťané ve sboru jsou napomínáni k vzájemné lásce a k poslušnosti Božích příkazů. Je to stejný příkaz, jaký byl od samého počátku uložen církvi Ježíše Krista.

Zároveň je sbor varován před svádějícími falešnými učiteli, kteří popírají, že Ježíš Kristus byl skutečným člověkem. Jsou označeni jako antikristové. Z důvodů vlastní ochrany by křesťané neměli tyto falešné učitele přijímat do domů, ba ani je zdravit. Zřejmě se jedná o stejné, pravděpodobně gnostické falešné učitele, proti kterým se postavil 1. list Janův. Ohrazení vůči nim je provedeno důsledně.

5. Autor

Kdo je "*starší*", který se v tomto dopise označuje jako autor? Můžeme v něm vidět presbytera Jana, kterého Papias⁽³⁾ připomíná vedle Zebedeovce. Ale není to jisté⁽⁴⁾. Je pravděpodobnější, že jen apoštol Jan, Zebedeovec, si mohl dovolit představit se sboru tímto způsobem. Na konci 1. století byl největší autoritou staré církve. Svědčí pro to i skutečnost, že také v evangeliu své autorství jen naznačuje. V 1. dopise není o něm žádná zmínka. Užívá zde sice označení, kterému adresáti ihned porozumí, ale opět své jméno neuvádí.

Paralely s 1. listem Janovým a evangeliem podle Jana svědčí pro to, abychom ve "*starším*" viděli téhož autora. Kdo tedy přijímá, že evangelium i 1. list sepsal Jan Zebedeův, poznává také ve "*starším*" apoštola⁽⁵⁾.

¹ W. Foerster, ThWNT III, 1938, S. 1095

² W. G. Kümmel, Einl., S. 394

³ U. Euseb, Kirchengeschichte III, 39, 4

⁴ W. G. Kümmel, Einl., S. 398

⁵ Srv. S. 186 und S. 66ff

3. LIST JANŮV

Pro tento dopis platí to, co bylo řečeno o literární formě a autorovi 2. listu Janova. Proto to nebudeme opakovat.

Nový je adresát a obsah dopisu. Krátce o tom pojednáme.

1. Obsah

1	záhlaví
2-4	radost z Gaiova života v pravdě
5-8	pochvala za Gaiovu pohostinnost
9-10	kritika Diotrefa, bránícího pohostinnosti
10-12	napomenutí k činění dobra a pochvala Demetria
13-15	závěr: sdělení, přání pokoje a pozdravy

Klíčový výrok

Nemám větší radost, než když slyším, že moje děti žijí v pravdě.

3J 4

2. Adresát a předmět dopisu

Adresát Gaius, o kterém jinak nemáme žádné zprávy, je zřejmě ve sboru vlivným člověkem. Vyznačuje se pohostinností vůči cestujícím evangelistům. "Starší" mu za to děkuje a povzbuzuje ho, aby v tom pokračoval. Vždyť takový život je z pravdy a podporuje pravdu.

Zároveň "starší" má starosti se špatným počínáním Diotrefa. Nejenže sám není pohostinný, ale i jiným v tom brání a vylučuje je ze sboru. Při plánované návštěvě si s ním autor promluví.

Dopis je svým obsahem osobní a podmíněný situací. Přesto obsahuje i klíčový výrok, který stojí za zapamatování.

LIST JUDŮV

Tento poslední list z řady novozákonních dopisů se často přehlíží. Ve výkladu Nového zákona nehraje téměř žádnou roli, kromě otázky autorství 2. listu Petrova¹⁾. Může to souviset i s obsahem, který je ovlivněn výrazněji než kterýkoliv jiný novozákonní spis tradicí raného židovství. Proto bezstarostně navazuje na židovsko-apokalyptické spisy, jako je Nanebevzetí Mojžíšovo (srv. 9), Henochova apokalypsa (14), stejně jako na židovské legendy (9.11). Pro dnešní čtenáře Bible je to cizí svět a marně hledají odpovídající místa ve Starém zákoně.

Náplní následujícího pojednání je přehled obsahu, literární forma a otázka autorství.

1. Obsah, osnova, významný verš

1-2	záhlaví
3-4	varujte se falešných učitelů, kteří se k vám vloudili
5-7	dějiny ukazují Boží soud nad falešnými učiteli
8-10	pohrdají autoritami a rouhají se andělským mocnostem
11-13	svým životem jsou podobni Kainovi, Balámovi a Kore
14-16	již Henoch oznamoval soud nad nimi
17-19	již apoštolové před nimi varovali
20-23	zachovejte víru, modlete se v Duchu svatém, mějte slitování s chybujícími
24-25	chvalozpěv Bohu

Doxologii na konci listu bychom měli znát z paměti (24-25).

2. Literární forma a adresát

Ačkoliv má list obvyklé záhlaví, přesto je obtížné považovat ho za dopis určený konkrétnímu okruhu čtenářů ve sboru. Spíše působí jako poselství

helenistickému křesťanstvu ze Židů, o kterém autor ví, že je ohroženo gnosticky ovlivněnými falešnými učiteli. Jejich nejnapadnějším znakem je mravní nevázanost, která ohrožovala již sbor v Korintu. Nacházíme zde také paralely k pastorálním listům a některým poselstvím dopisů ze Zjevení. O podobnosti s 2. listem Petrovým jsme již mluvili.

V Judově listu je novým znakem falešných učitelů nestydaté rouhání se nadzemským mocnostem, andělům i samému Bohu. Tito učitelé vyvolávají svými řeči rozdělení ve sborech. Všechno tedy svědčí pro to, abychom chápali Judovo poselství v tomto listu helenisticko-židovsko-křesťanským sborům jako varování před gnostickým učením ničícím sbory a jako ochranu před gnostickým nevázaným životním stylem. Autor zřejmě předpokládá u svých čtenářů nejen znalost Starého zákona, ale také znalost mimobiblické židovské tradice. Proto ji používá ke své argumentaci.

3. Autor

Ze záhlaví vyplývá, že spis sepsal Juda, služebník Ježíše Krista a bratr Jakubův. Nasnadě je závěr, že se jedná o Ježíšova bratra (srv. Mt 13,55; Mk 6,3), protože kromě záhy zemřelého mučedníka Jakuba Zebedeova byl jen jeden Jakub s velkou autoritou, a to byl Ježíšův bratr (Jk 1,1; Ga 1,19; 2,9; 1 K 15,7).

Přesto se však objevují také otázky. Proč se Juda označuje jako „služebník Ježíše Krista“ a ne jako „bratr Páně“? Proč se ve svém napomínání neodvolává na autoritu Ježíšovu, ale na učení apoštolů (17)? Ty označuje jako „apoštoly Pána našeho Ježíše Krista“. Můžeme to považovat pouze za výraz skromnosti?

Záhlaví, které se odvolává na Jakuba, přesto zůstává silným argumentem pro autorství Judy, bratra Páně⁽²⁾. O tomto bratru Páně nevíme nic, jen oprávněně tušíme, že byl Petrovým sekretářem, nebo byl pověřen, aby sepsal 2. dopis tohoto apoštola⁽³⁾.

Stará církev uznala tento dopis jako kanonický. V tomto smyslu se vyjadřují Tertullián a Klémens Alexandrijský. Je také zařazen v kánonu Muratoriho. Později se počítal ke sporným spisům⁽⁴⁾. Nejistota pramenila z toho, že Juda použil k argumentaci apokryfní spisy⁽⁵⁾.

4. Čas sepsání

Pro sepsání listu v raných šedesátých letech svědčí to, že zde není zmínka ani o smrti jeho bratra Jakuba (66), ani o zničení Jeruzaléma (70), což bychom předpokládali při pozdějším datu sepsání⁽⁶⁾.

¹ Vgl. S.179ff

² Proti W. G. Kümmel, Einleitung, S.377; mit D.A.Carson/D.J.Moo/L.Morris, Introduction, S.459f; D.Guthrie, Introduction, S.906-908

³ Srv. S.179ff

⁴ Euseb, Kirchengeschichte II,23,25; III,25,3

⁵ W.G.Kümmel, Einl., S.378

⁶ J.A.T Robinson, Wann entstand das NT?, S.180-183

ZJEVENÍ JANOVO

1. Obsah

Zjevení Janovo je vzrušující a zároveň tajemná kniha. Její čísla, obrazy a symboly lze jen těžko vyložit, její poselství o soudu děsí, její vize o novém spravedlivém světě fascinují.

Kniha začíná představením se autora a líčením jeho vizionářských zážitků. Na to navazuje sedm dopisů maloasijským sborům. Jsou to poselství sborům. Před velkými vizemi soudu v podobě pečeti, polnic a nádob je vidoucímu darován pohled na slávu Boha a Ježíše Krista. Před uvedením soudu pečeti líčí vidoucí své vidění svržení satana na zem, vystoupení antikrista a Kristovo vítězství nad ním. Zjevení je uzavřeno vizemi o opět-ném příchodu Ježíše, posledním soudu a novém Božím světě.

2. Osnova, významné verše, klíčové výroky

Kapitola	Členění	Významné verše
1,1-20	<u>úvod</u>	
1,1-3	nápis	
1,4-8	odesílatel, adresát, pozdrav	1,8
1,9-20	vidění na Patmu	1,17n
2,1-3,22	sedm dopisů sborům	
2,1-7	list do Efezu	
2,8-11	list do Smyrny	
2,12-17	list do Pergama	
2,18-29	list do Thyatir	
3,1-6	list do Sard	
3,7-13	list do Filadelfie	
3,14-22	list do Laodikeje	3,20

Kapitola	Členění	Významné verše
4,1-5,14	<u>vidění trůnu Božího</u>	
4,1-11	uctívání před Božím trůnem	
5,1-14	kniha se sedmi pečeti	
6,1-8,6	soudy sedmi pečetí	
6,1.2	1. pečeť: bílý kůň	
6,3.4	2. pečeť: ohnivý kůň	
6,5.6	3. pečeť: černý kůň	
6,7.8	4. pečeť: sinavý kůň	
6,9-11	5. pečeť: křik mučedníků	
6,12-17	6. pečeť: kosmické katastrofy	
7,1-8	vidění o 144 000 označených	
7,9-17	vidění velkého zástupu	
8,1-6	7. pečeť: 7 andělů dostává 7 polnic	
8,7-11,19	soudy sedmi polnic	
8,7	1. polnice: třetina země a stromů spálena	
8,8n	2. polnice: třetina moře obrácena v krev	
8,10n	3. polnice: třetina vod nepoživatelná	
8,12n	4. polnice: třetina slunce, měsíce a hvězd zatemní	
9,1-12	5. polnice: vidění o kobyilkách	
9,13-21	6. polnice: třetina lidí usmrčena	
10,1-11	vidění anděla s knihou	
11,1-14	vidění dvou svědků	
11,15-19	7. polnice: oslava Boha v nebi	11,15b
12,1-18	vidění ženy a draka	
13,1-18	vidění anitkristovské světové říše	
14,1-20	Kristus, jeho vyvolení a jeho soud	
15,1-4	oslava vítěze	
15,5-16,21	soudy sedmi nádob	
15,5-16,11	vidění anděla s nádobami	
16,2	1. nádoba: zhoubné vředy	
16,3	2. nádoba: otrávené moře	
16,4-7	3. nádoba: otrávené prameny a řeky	
16,8n	4. nádoba: spalující slunce	
16,10n	5. nádoba: tma a bolest	
16,12-16	6. nádoba: nástup národů k Harmagedonu	
16,17-21	7. nádoba: hrozné zemětřesení	